כה: הקורא עומד פרק שלישי מגילה

מה לפנים מה לאחור. פי׳ מה בסוף גבולי העולם למזרח ולמערב לי נמי מה היה קודם שבת ימי בראשית ומה יהיה אחר שילכה העולם: **מעשה** של עגל השני נקרא ולא מתרגם. פירש רש״י שלא יאמרו ממאות היה בו מדקאמר אהרן ויצא העגל הזה וקשה דהא בירושלמי פליגי אמוראי ואיכא מאן דאמר מן ויאמר עד לשמלה בקמיסם (היה) מעשה עגל השני והיינו סיפיה דקרא דויצא משה ולפרש״י לא היה לו לומר אלא עד תחלת הפסוק לכן נראה כדמפרש בירושלמי דהטעם הוי לפי שאין דומה גנאי של יחיד ביחיד לו של צבור בצבור לגנאי של יחיד בצבור ומשום כבודו של אהרן לא רצו לתרגם:

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

בני העיר **הואיל** והעם **מתפללין** בו בתעניות **ובעמידות.** לא גרס ובעמידות שהרי גבי מעמדות לא מצינו רחוב אלא לגבי הכנסת היו הולכין כדתניא בפ׳ בתרא דתענית (דף כו.) כיון

ומה לפנים ומה לאחור קמ״ל מעשה לוט ושתי בנותיו נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ניחוש לכבודו דאברהם קמ״ל מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה קמ״ל שבחיה הוא דאודי מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודן של ישראל קמ״ל כל שכן דניחא להו דהויא להו כפרה קללות וברכות נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא (ב) פייגא דעתייהו דצבורא קמ״ל אזהרות ועונשין נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא אתו למעבד מיראה קמ״ל מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם [מעשה אבשלום נקרא ומתרגם] פשיטא מהו דתימא ליחוש ליקריה דדוד קמ״ל מעשה פילגש בגבעה נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודו דבנימין קמ״ל הודע את ירושלם את תועבותיה נקרא ומתרגם פשיטא לאפוקי מדרבי אליעזר דתניא מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלם את תועבותיה אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא ובדוק בתועבות אמך בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול: ואלו נקרין ולא מתרגמין (רעבד״ן סימן) מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבול והיה קורא חזן הכנסת [2] ויהי בשכון ישראל ואמר לו למתורגמן [3] (הפסק) אל תתרגם אלא אחרון ושיבחוהו חכמים מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם איזה מעשה עגל השני מן [5] ויאמר משה עד [4] ויראם משה תניא ר״ש בן אלעזר אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים שנאמר [5] ואשליכהו באש ויצא העגל הזה: ברכת כהנים נקרין ולא מתרגמין מ״ט משום דכתיב [6] ישא: [א] מעשה דוד ואמנון [א] לא נקרין ולא מתרגמין והא אמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם לא קשיא [8] הא דכתיב [7] אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון מתמא ת״ר [7] כל המקראות הכתובין בתורה לגנאי קורין אותן לשבח כגון [8] שגלנה ישכבנה [9] בעפולים בטחורים [10] חריונים דביונים [11] לאכול את חוריהם ולשתות את מימיהם שיניהם לאכול את צואתם ולשתות את מימי רגליהם [12] למחראות למוצאות ר׳ יהושע בן קרחה אומר למחראות כשמן מפני שהוא גנאי לעבודת כוכבים [13] אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא [3] בר מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא דכתיב [13] כרע בל קרס נבו וכתיב [14] קרסו כרעו יחדיו לא יכלו מלט משא וגו׳ ר׳ ינאי אמר מהכא [15] לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבידו אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא שרי ליה לבר ישראל למימר ליה לעובד כוכבים שקליה לעבודת כוכבים ואנחיה בשין תיו שלו אמר רב אשי האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימ״ל ושי״ן האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוחיה ומאן דשבחיה [16] ינוחו לו ברכות על ראשו:

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת [2] בית הכנסת לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות יקחו

בני העיר שמכרו רחוכה של עיר. יש כו קדושה כדמפרש בגמ׳ (מ) הואיל ומתפללין בו בתעניות ובעמידות: לוקחין

קמ״ל שבחו הוא. שבח הוא ליהודה הקרייה: **דאודי.** שהודה (ב) מתמר: **מאפכה.** של כרכות: **ומירלה.** של קללות. ואין לכן לשמים: **פייני דעתייהו.** יתלוה דעתן כשיסמעו שיהו נענשין ויאמרו טוב ליהנות מן העולם הזה בכל לגונו הואיל וקופנו ליענש: **אל תתרגם אלא אחרון.** ויהיו בני יעקב שנים עשר. והפסוק הזה נפסק בהפסק פרשה לכך קוראו אחרון כאילו הוא פסוק לעצמו: **מן ויאמר משה אל אהרן.** מה עשה לך העם הזה (ג): **פקרו המומרים** (ד). העיזו פניהם לומר יש ממש בע״ז: **משום ישא.** שלא יאמרו הקב״ה נוטל להן פנים ואינן יודעין שכלפי הן ישראל נשאת להן פנים כדלמרינן בברכות (דף כ.) לא כדאי הס ישראל נשאת להן פנים אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת (דברים ח) והן ממתינין על עצמן עד כזית עד כביצה: **ישגלנה.** לשון משכב כדכתיב והשגל יושבת אצלי (בתמיה כ). וי״מ (ה) כלבתא: **בעפולים.** לשון מפורש הוא לגנאי יותר מטחורים ושניהן בנקב בית הריעי: **חריונים.** מרי לשון ריעי: **דביונים.** הזב מן היונים שלא לפרש שהיו ישראל אוכלין גללין כשומרון: **אם חוריהם.** ריעי היולא דרך הנקב: **מימי שיניהם.** שיניס יש לכרכשתא ולוחה לחה וכהה קרויה מימי שיניהן: **למחראות.** גבי עבודה זרה כתיב בספר מלכים כי חור לשון מולא ריעי הוא: **לענגלות בית און.** לקול השמועה הבאה על עגלי בית און יגורו שכיניהם שבשומרון כי אבל עליו על העגל: **וכמריו** (ד) **(אשר) עליו יגילו.** אשר היו רגילין לשמות עליו עתה יתאבלו על כבודו כי גלה ממנו: **אלא כבידו.** כובד משאו של ריעי (ו) תהיה בו וכובד עצבותיו. ודומה לו בספר ישעיה (ז) (ככבו קרסו) יחדיו לא יכלו מלט משא וגו׳ הוא משא של ריעי. וכבוד מפרשין וכמריו עליו יגילו ממש לשון שמחה שהיקל משאו שלהן אבל אין לפרש כן שהעגל כולו גלה כאחד שנטלו קמחריב: **שי״ן ומי״ו.** לשון ומשופי את ערות מצרים (ישעיה כ): **דסני שומעניה.** שיולאת עליו שמועות רעות ושנואות שהוא נוטף: **כג׳ ומי״ן.** (ח) כר גירתא זונה שמה קריין שם מוקרת כך הוא בתשובות הגאונים מותר לבזות גם את אמו שילדתו. ולבוטי מפרשים גיופא שיטת שטייא:

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

בני העיר שמכרו רחוכה של עיר. יש כו קדושה כדמפרש בגמ׳ (מ) הואיל ומתפללין בו בתעניות ובעמידות: לוקחין

מסורת הש״ס

(א) מתפרש״י נראה דנרים דלמתא אתי למעבד מלחמה ומיראה ולקמן נבי מחטחה ועונשין נרם דלמא פייני דעתייהו ובי״ב מהרש״ל וע״ש בפ״ר). (ב) [תוס׳ סופרים פ״ט הר״מ]. (ג) [בפרי״ ליתא]. (ד) [תוספתא פ״נ]. (ה) [ליט בפסוק]. (ו) [מהלדרן סב: ע״ש]. (ז) [בכרכות לב. שבת לא. ע״ז ס:]. (ח) [כפ״מ]: [מהיגן]. (ט) [עי׳ ר״ה ד.]. (י) [ע״ל שהיה]. (כ) [פרק מון]. (ל) [ע״ל קרסו כרעו]. (מ) [לקמן כו.]. (נ) [עיין תוס׳ חגיגה יא: ד״ה יכול]. (ס) [שיך לעיל בתמצה]. (ע) [ע״ל היא]. (פ) שיך לקמן כו..

גליון הש״ס

גמ׳ דלמא פייגא. עיין כתר״ם ויגש (פ׳ מ״ו פסוק י) [פ׳ מ״ה פסוק כו]:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ וברכות נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא אתו למעבד מאהבה ומיראה קמ״ל אזהרות ועונשין נקרין ומתרגמין פשיטא מהו דתימא ניחוש דלמא פייגא דעתייהו דלבורא קמ״ל מעשה אמנון ע״כ: (ב) ש״י ד״ה דאודי סהדה על המאנו: (ג) ר״ה מן ויאמר וכו׳ הנם הוה שחזר אהרן וספר המעשה נקרא מעשה העגל השני הס״ד: (ד) ר״ה וכמריו עליו כל״ל ותיקת אשר נמחק: (ה) ר״ה בגימ״ל ומי״ן. ג״כ בר ביוחת תרגום יהונתן הטוף יהטאפת ביוחת ובוחת:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ מעשה דוד ואמנון (לא) תוי״ט (וכיגרסת שלנו כתמה״ו וכ׳ תוי״ט):

הגהות מהר״ב רגשבורג

[א] גמ׳ מעשה דוד ואמנון נקרין ולא מתרגמין כל״ל:

רבינו חננאל

מה לפנים קודם נברא העולם ומה לאחור, קמ״ל דלא חיישינן, מעשה לוט ובנותיו נקרא ומתרגם. מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם. מעשה העגל הראשון נקרא ומתרגם. קללות וברכות נקראין

עין משפט נר מצוה

פה א מיי׳ פי״ב מהל׳ תפלה הל׳ יב סמג עשין יט:
פו ב טוש״ע ר״ד סימן קנז סעיף ה:
א ג מיי׳ פי״ח מהל׳ תפלה הל׳ יד טור ש״ע א״ח סימן קנג סעיף כ:

מוסף רש״י

ישגלנה. לשון שגל, פלגש, והכתוב מיעטו לשנה שכבנה. ומיקון סופרים הוא זה (דברים כח לו). קרס. נתר, כלומר כרע על ברכיו ונתר, דהיינו לינוקת דאיתפני ביה קרס, לא יוכלו מלט משא. הרעי שבמקריסם לא יוכל לסבול ונתר (סנהדרין סג.). לעגלות בית און. על עגלים שבנית שם, יגורו שכן שומרון. ידאגו שוכי שומרון. כי אבל עליו עמו. שיעלה שבריח וילך לו, וכמריו. שהיו מתאוין לוטו. עליו יגילו. שבמתים על מיגר מצא שגלה מהם. אלא כבידו. משא שבגיתיו וריעי שבהן ואפ״ג דלמא בעלי חיים ניהו ואין להם רע. משמעי הכו קרא לשון גנאי (סנהדרין סב ג).

הדרן עלך הקורא עומר

תורה אור השלם

1. בן אדם הודע את ירושלם את תועבתיה: יחזקאל טז ב
2. ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל יהיו בני יעקב שנים עשר: בראשית לה כב
3. ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה: שמות לב כא
4. ויקח מאתם את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם: שמות לב כה
5. ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה: שמות לב כד
6. ישא יי פניו אליך וישם לך שלום: במדבר ו כו
7. ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד אחות יפה השמה תמר ויאהבה אמנון בן דוד: שמואל א יג א
8. אשה תארש ואיש אחר ישכבנה בית תבנה ולא תשב בו כרם תטע ולא תחללנו: דברים כח ל
9. יכבה יי בשחין מצרים ובטחרים ובגרב ובחרס אשר לא תוכל להרפא: דברים כח כז 10. ויהי רעב גדול בשמרון ותנה צרים עליה עד היות ראש חמור בשמנים ששה ורבע הקב ברבעים בחמשה כסף: מלכים ב ו כה 11. ויאמר אליהם רב שקה הגל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה הלא על האנשים הישבים על החומה לאכל את צואתם ולשתות את מימי רגליהם עמכם: מלכים ב יח כז 12. ויחצו את מעצת הבעל ויתצו את בית הבעל וישמדו למוצאות עד היום: מלכים ב י כז 13. כרע בל קרס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה: ישעיהו מו א 14. קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה: ישעיהו מו ב 15. לעגלות בית און יגורו שכן שמרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו: הושע י ה

ולא מיתרגם. מאי טעמא, משום ישא ה׳ פניו אליך. ירושלמי לא נקראין ר׳ בא בעא מר׳ יוסי מאי טעמא, אמר ליה כה תברכו, לברכה ניתנה ולא לקריאה. **תוספתא** מעשה דוד בבת שבע לא ניקרין ולא מיתרגמין והפוסר מלמד כדרכו. **תנו רבנן** כל המקראות שכתובים לגנאי כגון שגלנה. וכגון בעפלים. קורין אותה בטחורים. חוריהם, קורין אותם הדביונים. וחוריהם, קורין אותם הצואתם. ולמחראות. קורין אותן למוצאות. **אלו** בלשון הקודש הן בני גרול בלשון הזה, לפיכך משנין אותם שלא להוציא אדם דבר מגונה מפיו. אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירה בר מליצנותא דעבודה זרה, [כ]דכתיב כרע בל קרס נבו, וכתיב קרסו כרעו יחדיו וגומ׳. ר׳ ינאי אמר מהכא שני על בבודו כי גלה ממנו, כלומר עמו של עגל מתאבלין והכומרים שהיו עליו מגילין עכשיו מתעצבין, על כבודו כי גלה, כלומר לקה בכבידו וחלה וגלה הכבד שלו, ניטל כולו, בדרך ליצנות כיון שאינו יכול להועיל ניטל כבידו. שרי למימר לגוי שקליה לעבודה זרה ואנחיה בשת שלך. [פי׳ שת ותחתן], כדכתיב ותשופי שת ערות מצרים ופירושו מקום השתנת מי רגלים, ותחתן מקום הצואה. ואמר רב אשי מאן דסני שומעניה, כגון השיתה באריבעה מיני זמר וכיוצא בו, כמו שמצינו באלישע אחר שהוציאוהו אלו הדברים לתרבות רעה, ומפורש בתגיגה, וכל שכן בדבר שהוא יתר מזו. שרי לבזוייה בשין וגימ״ל. כלומר מי ששמעו רע, מוחר לבזותו כן זונה דזיירא וגיירתי, וגגלו שוליו ונחמכו עקביו. (ופיר׳) [וס״א] בן שפחה בן גוי. כדרסינן בסנהדרין כמן קרינא לרשיעא בר צדיקא, רשיעא בר רשיעא כי ראי תגא כו׳. [**תוספתא**] ר׳ יהושע בן קרחה אומר ורשימם למחראות קורין אותו בכינוי מפני שנגיי לעבודה זרה הוא. הכתוב ליחיד אין מבנין אותו לרבים, כתוב לרבים אין מבנין אותו ליחיד. ר׳ יהודה אומר המתרגם פסוק בצורתו הרי זה בדאי והב׳ יסוף הרי זה מגדף. פירוש המתרגם [ל]השם בצורתו בדאי והמוסיף עליו ותרגום שלנו הרי זה מגדף. תורגמן העומד לפני חכם אינו רשאי לא להוסיף ולא לחסות ולא לשנות אלא אם כן הוא אביו או רבו. **ירושלמי** מעשה דוד ואמנון מי קודם, שמ״אל אמר מזמור קודמת שכן נהגת בשבחות ובימים טובים מה שאין כן בתפילין. רב הונא אמר תפילין קודמין שנהגו במקדשי ימים והולכי מדברות מה שאין כן במזוזה. מתניתין מסייעא לשמואל תפילה שבלת עושין אותה מזוזה מזוזה שבלת אין עושין אותה תפילה, למה שמעלין בקדש ולא בחורין. הדרן עלך הקורא

ל) ר׳ תוס׳ קדושין דף מ״ט ד״ה המתרגם מש״כ כשם רבינו ז״ל וש״ע נמרוך בנן תרגם.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com